

ACC. N:R M. 12932 : 1-11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Fläsk Upptecknare: Nils Jonsson, Manglehem
Härad: Gärds Berättare: " " "
Socken: Manglehem ^x Berättarens yrke: sockerbruksarbetare
Uppteckningsår: 1953 Född år 1902 i Manglehem

Butikshandel på landsbygden. sid. 1-11.

x sid 7-8
berättare
sn., Mbr sid

Lu F 95.

Butikshandlet på Lundsbecker.

Det är som den första bekanten här
i traktens startade. Han gick ej med säkerhet
uttala mig. I Olseröts by i haglehem socken
fanns emellertid i början på 1900-talet en
handlare som då redan varit med länge.
Han hade firmamannabete J. E. Karlsson.
Han hette Drante Erik Karlsson och var
smälänning. Jag har hört sägas att han var
den första handblåsen i denna by. När jag
först såg minnas honom, vilket var vid
ankomsten till 1908 eller 1910, var han en liten
pygglig man i 60-års åldern, med länge
rödaktiga poliser. Han hade kommit till
byn i unga år, hade varit omkring
som gärdshandlare, kom så till Olseröd
och började här med en liten butik.
Karlsson var en verkligen smälänning, ambition

Luf 95
1

och skötsam och ganska "kruvisig" och hans
köpskap gick utmärkt. Hårens utöfningar
sär. v. m. Under några år i slutet på
1800-talet fanns ytteligen en handlare
i Olsavik by, en man vid namn Jansson.
Emunids hustru hade handlat där när Karl-
son började han jag ej kunnat få reda på, men
det är föga troligt. Janssons butik var
smal och kort och han var, och gamla be-
rättas säga v. m. handlade han mycket, och
han det var, fick Jansson sluta upp med
sin handlat och flyttade sin by.

Karlson hämnade gick det bra för
affär. En del av bygget var mycket affär.
Fästighet, i vilken den dag som i dag är
fortfarande en handelsaffär.

Under senare år av sin affärsbedrift
Karlson även handlat. En del handlade

Uppskrift
2
Uppskrift

många hemmavarjor och höll sig mycket häst
och risanställd beslag. En behövde väl och
så hästen och höstkalen för att köra
för handelsbodens rikning. Troligen var
Karlson en god husbonde, han hade nämligen
samma häng under många år.
Denna kallades valdri som nu "Karlsons
häng". På gamla dagar fick Karlson kom-
pensation i det att en ny affär startade i
Olsrud. Det var en blund som i Olsrud
som varit uti som handelsbitende och nu
skulle försöka som sin egen hemman i sin
födelsby. Vi gick till denna för Karlson
och till sist sålde han sin affärsfastighet
till sin kompani, slutade med handeln
och byggde sig en villa i Olsruds by.

Handelsmannens sociala ställning.

Det är fullt klart att förra tidens handelsmannen räknades något högre på den sociala rangskalan än bönderna i allmänhet, särskilt om handelsmannen stred sig bra ekonomiskt sett och hade lätt för att hålla sig framme. Många gamla ha sagt mig att handelslären ställdes gott o. väl på högt som byns skollärare. En gammal hustru från Haglehamn följande hustru omnämns i detta sammanhang. Det var kaffegille hos en av bönderna i byn och arbeten där skulle bjuda till bordet.

I byn fanns en handelslära, som hette Pål och var fullt verksam och mår. Bondmannen bjöd på här: "Varren på gro, kviingar o för Pål."

Handlaren i byn skaffade sig ofta

ACC. NR M. 12932:5.

kommunala uppdrag, synnerligen som han
hade lämnat att plan de skivgömmil, som
var förbund med uppdraget ifrån.

Det var ju en viktig fritidsuppgift att
som kommunalråd s. passiv och aktiv
söka finansiera, och jag har hört berättas,
att i Kungälv har det förkommit att en
större steg sig denna befattning, men
som det var klart bestämt med skiv-
kommittén, hade han en handlare i
byn att plan av protokollskrivande s.
bokföring för väsentligt mot en viss re-
sättning och mycket "speculering".

Har de, det var ju i alla fall väsentligt
att inriktas uppdraget.

Att handelsmannen var av en
stor betydelse för sin bygd det är själv-
klart. Gamla tidens handelsläse var i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5.

ACC. N:R M. 12932:6.

Stort sett lugliga o. avvägiga män,
som genom förtägenhet och sitt ska-
pist sig en ställning i sin lilla by.
Här skeddades folk i butikerna på Ströller-
na, kunderna stannade gärna en stund
och diskuterade olika regelåtgärder,
byns alla anskilda, och harklades o. vas-
sade frim, betjänade sina kunder och
så o. så deltogande i samtalen.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.

I Revlunda by i Ålbo härad böj-
de en man som hette Dren Johansson omkring
år 1860 att idka butiks-handel. Han var så-
beräknad och färdig handlare i denna by.
I likhet med Persson i Olesjö var han
smältnings och hade även han, kommit
till tanken som gälfackhandlare. Denna
Dren Johansson var gift med en faster till
minn för. Ofta talade min far om att Dren
Johansson sagt att han i soppa så "satt ut
och gick med sicken."

Denna Johansson var en kunnig handels-
man och efter hand utökade han sin han-
del så att han blev en av de största i
orten. Han bedrev köpskap med så
gott som elliens som på den tiden sålde
färdig och färdig kommande liksom vägar ifrån
för att göra köpskap hos honom. Han innehade

sin handelsaffär till omkring skolskiftet.
Hans efterlämnade maka dog i 1916 eller
1917. Hakan hade inga barn.

Personal

Det var nog lätt att få butikspersonal
på den tiden. Bäst var det unga bondor
som gavs sig i lära hos handelsmannen. Det
fick vara unga män som hade lätt för att
räkna och som för övrigt var "kvickvänder".
De ringa böjor var att springa ärenten
fyllat i lädan o. på hyllarna o. kyl. Första
kvartalen varkade ingen anställning utom
mat o. logi. Beträffande arbetsförhållanden
kan nämnas att någon fristid fanns nog inte
på den tiden. Handelsbiträden bodde och
hade maten hos handelslaren och ringas
nog för det mesta såsom förälska till familjen.

Butiken hade öppnats till ut på den krällen
ibland, och den var det för biträdet att gå
till sängs. betaltiden var påkost mycket lång
och någon gång blef det påkost så långt
till om. Biträden kallades bokhållare
eller också handelsbokhållare.

Kundkretsen

Det var vanligt att det handlades stora
förlag åtminstone sådana som som gingo
att lägga på. Därhelt till fyller handlar
med de stora mängder, kaffe o. socker &c.
smyckade, köptes ju så att man stod sig till
prakt.

Kundserie

Det förekom ofta att kundens frakt-
rades särskild naturligtvis sådana som var
värda att frakten, sådana nämligen som

handlade bra. Gamla portens handlare
traktade kanske i viss full för myskri-
ket bjöds på smörgåsar och kaffegården och
så kanske tillade den väl traktade kom-
den inte så nog efter vad han fick
betala vid uppgörelsen.

Betalning o. bokföring

Bygget ofta förklarar att man handlade
på kredit. Det var väl så här hos sådana hand-
lare som länge ständigt som lännares med
betalningen. Vill kunde kunden anstäng-
as från vidare handel om ej den gamla
spekulationen klarades upp, och detta kunde
leda nog för det mesta av handlarnas själva
inne på kontoret. Vågar gå på förklarar
det nog också, att någon särskilt oblygsam
betalare fick sin tillräckelse ut i butikens

si andra kunde både det. Men detta
frukom nog ej så ofta.

11.

Att handla på kredit hos handlaren
ansågs vissi icke skamligt. Däremot var
det skamligt att kräja in betalningen
efter den tid som avtalats.